

ud i sin Yderlighed, og kun i kortere Perioder har de fundet Ligevægtpunktet, hvor Samfundet har givet Individet dets Ret, Individets Initiativ, det, hvorfra alt enkelt Arbejde stammer, sin Ret, men samtidig har bragt det ind under Fællesskabets Synspunkt. Men fordi det tidligere i Udviklingen kun har været i kortere Perioder, at en saadan Ligevægtstilstand har været til Stede, skulde man dog ikke, naar man erkender, at det er den ideelle Tilstand, vige tilbage for at haabe paa, at man maatte kunne opnaa en saadan Ligevægtstilstand af varig Art.

Jeg kan i overmaade meget give det ærede Medlem min Tilslutning til hans Skildring af, hvorledes Liberalismen virker. Han skildrer, hvordan Liberalismens Tid er den, hvori der sker meget nyt, hvor Fremskridtet vokser frem, hvor Initiativet er levende, men han viser ogsaa, hvorledes den, naar den fortsættes videre frem, fører ind i Anarkisme — jeg tænker ikke her paa den voldelige Anarkisme, men paa Samfundets Opløsning, saaledes som det ærede Medlem skildrede det ved at benytte en enkelt Tidsperiode til at begrunde sine Anskuelser — det kunde suppleres med andre Tidsperioder, det vidste det ærede Medlem meget godt, men han tog een, som han særlig var inde i, og som han formaaede at gøre levende for os alle. Ogsaa det ærede Medlems Skildring af, at en Samfundstilstand som den, Socialismen tilstræber, hvor den individuelle Drift er baandlagt, vil blive en stagnerende Tilstand — det ærede Medlem brugte den Betegnelse, at den i Modsætning til Liberalismen, som ikke formaar nogen konstruktiv Samfundsdannelse i det lange Løb, tværtimod er et samfundsskabende Element, men at den munder ud i Konservatisme —, indeholder Tanker, som jeg godt kan gaa ind paa.

Idet jeg nu beskæftiger mig med det ærede Medlems Foredrag, beder jeg om Undskyldning, hvis jeg ikke altid nøje træffer det ærede Medlems Tanker; jeg har fulgt hans Foredrag med største Opmærksomhed, men det var et Foredrag, man gerne vilde have haft Lejlighed til at læse, før man udtaler sig om det. Med denne Bemærkning beder jeg det ærede Medlem modtage min Tilslutning og Kritik, naar den fremkommer.

Den meget interessante Skildring, som det ærede Medlem gav af de 600 Aar, fra Aar 500 til 1100, blev jo af det ærede Medlem fremført med en bestemt Hensigt. Det ærede Medlem skildrer en Tilstand, hvori Fællesskabet hersker, men hvor der tillige er fri Bane for den individuelle Udvikling.

Saa viser han, hvorledes denne Tilstand ved Individualismens — man kunde ogsaa sige Liberalismens — Sejr førtes helt over til det, der burde være og maa være Liberalismens Modsætning, nemlig en Tilstand, hvor de oprindelige Frimænd er blevet hørige Gudsundersaatte, og dette er sket under Liberalismens Adgang til Udfoldelsen af alle Individets Kræfter uden Hensyntagen til Fællesskabets Interesser, og det er i den Periode, som det ærede Medlem skildrede, at Udviklingen henimod Koncentrationen af Jordejet fandt Sted.

Her i Landet har vi i 1919 brudt Resterne af en stor Jordkoncentration, som stammer helt fra Middelalderen, ved Ophevelsen af Baand paa Len og Stamhuse, ikke blot ved den direkte Jordafgivelse, som finder Sted, men ogsaa ved den Omstændighed, at disse Ejendomme nu kommer ud i fri Virksomhed, bliver undergivet dennes Vilkaar og derfor i Virkeligheden ogsaa vil blive Genstand for yderligere Udstykning, efterhaanden som Tiden gaar. Denne Udvikling, vi just har gennemlevet, er Slutstenen paa en langvarig Landbolovgivning her i Landet, men det, som man just nu i denne Udvikling møder, det er en Forherligelse af Liberalismen og dens Virkninger, netop hvor den i sin Yderlighed virker modsat af det, den burde tilstræbe. Det er saadanne Anskuelser, som den tidligere Landbrugsminister Hr. Madsen-Mygdal forkyndte her i Tinget, og som mange af Venstres unge Landmænd har faaet i den gale Hals. Idet de forkynnder den samme Liberalisme, bemærker de ikke, at de selv sidder omgivet af den sociale Landbolovgivning, som er en Hindring for den fornyede Koncentration af Jorden, som Liberalismen, Individualismen uden en saadan social Landbolovgivning vilde føre til. De sidder trygt under Beskyttelse af den sociale Landbolovgivning, der har naaet et Resultat, som forekommer dem ønskeligt, og som ogsaa er ønskeligt, idet den blot videre bør fortsættes. Men idet de saa ser paa det øvrige Samfund, borteliminerer de den Viden, de burde have om, at det netop er den sociale Landbolovgivning, som har hindret, at Liberalismen, hvis Herlighed de forkynnder, ikke har ført til de Udskejelser, som Jordkoncentrationen betyder. Jordkoncentration, hvis Opstaaen det ærede Medlem skildrede saa interessant, har jo til mange Tider virket i vor Verdens Historie. Der har altid været Tider, hvor Jorden efterhaanden er kommet paa Enkeltmands Hænder, og hvor Brud paa Koncentrationen er sket ved Lovgivning eller Revolution. Fra den antikke Tid